

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาลักษณะการกำหนดราคา โดยการพิจารณาการส่งผ่านราคาระหว่างตลาดต้นทางไปตลาดปลายทางเป็นคู่ๆของแต่ละระดับตลาด โดยมีทิศทางไปทางเดียวเริ่มตั้งแต่ตลาดต้นทางท้องถิ่นภายในประเทศจนกระทั่งถึงตลาดต่างประเทศ ของตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ คือ ยางพารา มันสำปะหลัง และข้าวโพด โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาสถานการณ์ราคาสินค้าเกษตรในตลาดต่างๆ

เป็นการศึกษาข้อมูลความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าเกษตร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) และนำเสนอในรูปแบบแผนภาพ ซึ่งทำให้สามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เบื้องต้นว่าราคาแต่ละระดับตลาดมีลักษณะการเคลื่อนไหวเป็นไปในทิศทางใด เปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันหรือมีทิศทางที่แตกต่างกันอย่างไร

3.2 การศึกษาลักษณะการกำหนดราคา

3.2.1 แบบจำลองการกำหนดราคา

การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองความเชื่อมโยงตลาดแบบแนวตั้งเป็นการเชื่อมโยงตลาดระหว่างระดับตลาด โดยพิจารณาที่ลักษณะตลาดปลายทางกับตลาดต้นทางได้ความสัมพันธ์ดังนี้

$$P_i^j = f(P_i^i)$$

โดยที่ P_i^i คือราคาสินค้าเกษตรที่ตลาดปลายทาง

P_i^j คือราคาสินค้าเกษตรที่ตลาดต้นทาง

การกำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตรนั้นอาจจะมีปัญหาเรื่องความเสี่ยงเนื่องจากความผันผวนจากราคา ซึ่งมีผลกระทบต่อราคาคุณภาพ โดยที่ถ้าความเสี่ยงสูงจะทำให้การตั้งราคาที่ปลายทางสูงขึ้นด้วยเพื่อชดเชยความเสี่ยง ถ้าความผันผวนต่ำก็สามารถตั้งราคาให้ต่ำได้เพราะความ

เสี่ยงต่ำ ฉะนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงนำความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา ด้วยการนำตัวแปรส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของราคา (σ) จาก Garch-M model เข้ามาเป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลองด้วย

$$P_t^i = f(P_t^j, \sigma_t)$$

เขียนเป็นสมการแบบจำลองดังนี้ได้

$$P_t^i = a_1 + a_2 P_t^j + a_3 \sigma_t + \varepsilon_t \quad (3.1)$$

โดย P_t^i = ระดับราคาในตลาดปลายทาง
 P_t^j = ระดับราคาในตลาดต้นทาง
 σ_t = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างราคาตลาดปลายทางกับตลาดต้นทาง
 หรือความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา

3.2.2 วิธีการวิเคราะห์

วิธีการวิเคราะห์นั้นใช้วิธี Cointegration และ ECM ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) การทดสอบ Unit root

เนื่องจากข้อมูลที่นำมาศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา ซึ่งข้อมูลอนุกรมเวลาจำเป็นต้องมีการทดสอบลักษณะว่ามีลักษณะหนึ่งหรือไม่หนึ่ง โดยใช้วิธี Unit Root รูปแบบสมการที่ใช้ทดสอบคือ

$$\Delta P_t = a_1 P_{t-1} + \sum_{i=2}^p \beta_i \Delta P_{t-i+1} + \varepsilon_t$$

$$\Delta P_t = a_0 + a_1 P_{t-1} + \sum_{i=2}^p \beta_i \Delta P_{t-i+1} + \varepsilon_t$$

$$\Delta P_t = a_0 + a_1 P_{t-1} + a_2 T + \sum_{i=2}^p \beta_i \Delta P_{t-i+1} + \varepsilon_t$$

โดยกำหนดให้

P_t คือ ข้อมูลราคาที่นำมาใช้ในการศึกษา คือข้อมูลราคาขางพารา มัน
 ลำปะหลัง และข้าวโพด ระดับต่างๆ ณ เวลา t

P_{t-1} คือ ข้อมูลราคาที่นำมาใช้ในการศึกษา คือข้อมูลราคาขางพารา มัน
 ลำปะหลัง และข้าวโพด ระดับต่างๆ ณ เวลา t-1

T คือ ค่าแนวโน้ม

a_0, a_1, a_2 คือ ค่าพารามิเตอร์

สมมติฐานคือ

สมมติฐานหลัก $H_0: a_1 = 0$ (ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง)

สมมติฐานรอง $H_1: |a_1| < 0$ (ข้อมูลมีลักษณะนิ่ง)

เมื่อข้อมูลมีลักษณะนิ่งอันดับเดียวกันแล้ว จากนั้นจะทำการทดสอบคุณสมบัติ Cointegration ต่อไป แต่ถ้าหากตัวแปรนั้นอยู่คนละอันดับ integration ก็จะละทิ้งตัวแปรนั้นในการทดสอบการส่งผ่านราคาในระยะยาว

2) การทดสอบคุณสมบัติ Cointegration (ความสัมพันธ์คู่คลุยกภาพในระยะยาว)

การทดสอบแบบ Engle and Granger (1987) เป็นการทดสอบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ในระยะยาว (Cointegration Relationship) หรือไม่ โดยนำส่วนตกค้างหรือส่วนที่เหลือที่ประมาณได้จากการถดถอยจากสมการ (3.1) มาทดสอบ Unit Root โดยใช้การทดสอบ ADF

3) ทดสอบการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะสั้น (Error Correction Mechanism : ECM)

จากสมการการกำหนดราคา สมการ (3.1) หากพบว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในตลาดทั้งสองระดับมีคุณสมบัติ Cointegration แล้วเราสามารถสร้างแบบจำลอง ECM ได้ดังนี้

$$\Delta P_t^i = a_1 + a_2 \Delta P_t^j + a_3 \Delta \sigma^{ij} + a_4 \hat{\varepsilon}_{t-1} + a_5 \Delta P_{t-1}^j + a_6 \Delta P_{t-1}^i + a_7 \Delta \sigma_{t-1}^{ij} + e_{ij} \quad (3.2)$$

โดยกำหนดให้

P_t^i คือ ข้อมูลราคาที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลราคาของพารา มัน
ลำปะหลัง และข้าวโพด ระดับตลาดปลายทาง ณ เวลา t

P_t^j คือ ข้อมูลราคาที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลราคาของพารา มัน
ลำปะหลัง และข้าวโพด ระดับตลาดต้นทาง ณ เวลา t

พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ a_4 (ค่าสัมประสิทธิ์ของ error term ในคาบที่ผ่านมา) โดยค่าสัมประสิทธิ์นี้สามารถบอกให้ทราบถึงความเร็วในการปรับตัวของราคาในระยะสั้นเพื่อเข้าสู่ดุล

ภาพ (speed of adjustment) ระหว่างตลาดทั้งสอง ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์นี้จะมีค่าติดลบ โดยที่หากว่าค่าสัมประสิทธิ์ของ error term ในคาบที่ผ่านมา มีค่าเข้าใกล้ค่าลบหนึ่งมากกว่า แสดงว่าการปรับตัวของราคาเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพจะมีการปรับตัวเร็ว ในทางกลับกันถ้าหากค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเข้าใกล้ค่าลบหนึ่งน้อยกว่า แสดงว่าการปรับตัวของราคาเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพก็จะมี การปรับตัวช้า

3.3 การวัดดัชนีความเชื่อมโยงตลาด (Index of Market Connection; IMC)

การคำนวณดัชนีความเชื่อมโยงตลาดนั้นสามารถประยุกต์ได้จากแบบจำลองของ Ravallion (1986) คือค่าสัมประสิทธิ์ของราคาในตลาดปลายทางหารด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของราคาในตลาดต้นทางซึ่งก็คือ

$$IMC = \frac{a_6}{a_2}$$

โดยค่าดัชนีความเชื่อมโยงตลาด ที่คำนวณได้โดยทั่วไปแล้วจะมีค่ามากกว่า 0 เมื่อดัชนีความเชื่อมโยงตลาด มีค่าเข้าใกล้ 0 คือ a_6 มีค่าน้อย และ a_2 มีค่ามาก แสดงว่าระดับความเชื่อมโยงตลาดมีค่าสูงมาก ซึ่งหมายความว่าราคาจากตลาดต้นทางมีผลต่อการกำหนดราคาในตลาดปลายทางมากกว่าราคาของตลาดปลายทางในคาบที่ผ่านมา หรือว่าราคาของตลาดปลายทางในคาบที่ผ่านมาไม่มีผลต่อการกำหนดราคาของตลาดปลายทางเลย

3.4 การทดสอบประสิทธิภาพการกำหนดราคา

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ Wald-test ทดสอบการกำหนดราคาในตลาดระดับต่างๆ จะทดสอบได้จากค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดราคา (α_2) ในสมการ (3.1)

หลังจากที่ได้ทดสอบ Cointegration คู่ต่างๆแล้วแสดงให้เห็นว่าแต่ละตลาดมีการส่งผ่านราคากันหรือไม่ และต่อมาจะทำการทดสอบประสิทธิภาพการกำหนดราคา โดยสมมติฐานหลักทดสอบ คือค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดราคามีค่าเท่ากับ 1.00 ถ้าไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักแสดงให้ทราบว่า การส่งผ่านราคามีประสิทธิภาพดีแล้ว หากสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักแสดงให้ทราบว่า การส่งผ่านราคานั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ

3.5 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ของราคาสินค้าเกษตร คือยางพารา มันสำปะหลัง และข้าวโพด จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ วารสารข่าวเศรษฐกิจการเกษตร โดยใช้ข้อมูลราคาสินค้า

เกษตรของตลาดแต่ละระดับเป็นรายเดือนตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2537 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2542

3.6 คำจำกัดความ

ราคาสวน คือระดับราคาที่เกี่ยวข้องการขายได้ ณ ตลาดระดับท้องถิ่นต่างๆ ในกรณียางพารา พิจารณาตลาดท้องถิ่นจังหวัดสงขลาเท่านั้น

ราคาตลาดกลางขายส่ง คือราคาซื้อขายและรวบรวมสินค้าเกษตรจากตลาดท้องถิ่นต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์กลาง ในการขายส่งต่อไปยังตลาดแหล่งอื่นๆ ในกรณีของยางพาราพิจารณาตลาดกลาง หาดใหญ่ ส่วนมันสำปะหลังและข้าวโพดใช้ราคาในตลาดกลางขายส่งกรุงเทพฯ

ราคาตลาดส่งออกเอฟ โอ บี คือราคาสินค้าเกษตรที่ตลาดท่าเรือส่งออกกรุงเทพฯ โดยที่ ราคาเอฟ โอ บี (FOB: Free On Board) หมายถึงราคาสินค้ารวมค่าสินค้าและค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการ ขนส่งขึ้นระวางเรือเป็นที่เรียบร้อย ณ ท่าเรือส่งออกแต่ไม่รวมค่าระวางเรือจากท่าเรือส่งออกถึง ท่าเรือปลายทางและไม่รวมค่าประกันภัยระหว่างเดินทาง

ราคาตลาดต่างประเทศ คือราคาขายส่งสินค้าเกษตรไปยังประเทศนำเข้าที่สำคัญ โดย ยางพาราพิจารณาตลาดสิงคโปร์และมาเลเซีย มันสำปะหลังพิจารณาตลาดสหภาพยุโรป และ ข้าวโพดจะพิจารณาตลาดชิลีโก